

Bilaga 6, KS § 140/2016

Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

www.osthammar.se

Giltighetstid 2016-07-01 -- 2018-06-30

Inledning

Våldsbejakande extremism har blivit allt mer synligt i samhället de senaste åren och uppfattas ibland som ett hot mot vår demokrati. En förutsättning för att vår demokrati ska fungera är att individer känner tilltro till det demokratiska systemet och visar respekt för alla individers lika värde. Det finns dock ett fåtal individer som inte accepterar de grundsatser som vårt öppna samhälle vilar på. Det är individer och grupperingar som anser att rättsstaten saknar legitimitet och att det är försvarbart att bryta mot lagar och att använda våld för att uppnå samhällsförändringar.

Det är viktigt att mobilisera alla samhällets krafter mot extremismen, både den religiösa och politiska.

Östhammars kommun har påbörjat att utforma ett strukturerat utvecklingsarbete samt att hitta en beredskap för att förebygga och hantera våldsbejakande extremism. Frågeställningar är hur kommunen ska agera när ungdomar visar tecken på att radikaliseras och vilka samverkansformer och kompetenser som behöver utvecklas. Föreliggande handlingsplan lägger upp riktlinjerna hur Östhammars kommun ska arbeta för att påbörja en process mot ett strukturerat arbete mot våldsbejakande extremism.

Ett etablerat nätverk och samverkansorgan i kommunen behöver i hög utsträckning fokusera på frågan.

Vad är våldsbejakande extremism?

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Begreppet extremism utgår från att det finns en koncentration av åsikter som står långt från mittpunkten i samhället. Dessa individer är ovilliga att kompromissa om det som de bedömer viktigt.

Begreppet radikalisering (förändringsprocess) är den process som leder till att en person eller en grupp stödjer eller utövar ideologiskt motiverat våld för att främja en sak.

Våldsbejakande extremism förekommer både i politiskt och religiösa ideologier. Extremisterna finns både till vänster och till höger ideologiskt eller kan drivas av religiösa övertygelser.

Personlighetstyper som dras till extrema miljöer

Det är ofta ungdomar som rekryteras eller söker sig till extrema miljöer.

Brottsförebyggande rådet och Säkerhetspolisen har identifierat fyra olika vägar in i radikalisering. Vägar ska ses som stereotyper, i verkligheten kan kännetecknen från flera delar vara tillämpliga.

Utagerarens väg

Personer i yngre tonåren som är ensamma och osäkra, har en problematisk bakgrund med droger, våld och annan kriminalitet. Sökandet efter grupptillhörighet lockar dessa personer.

Grubblarens väg

Personer som söker svar på livsfrågor och som upplever en plötslig insikt. Det är ofta skötsamma och attraheras inte av våld.

Familjens väg

Personer som växt upp i en familj med radikala och extrema uppfattningar. Ofta har de upplevt en isolerad barndom.

Kontaktsökarens väg

Personer som lockas av gemenskap och sammanhållning. Det kan vara en slump att dessa hamnar i extrema miljöer.

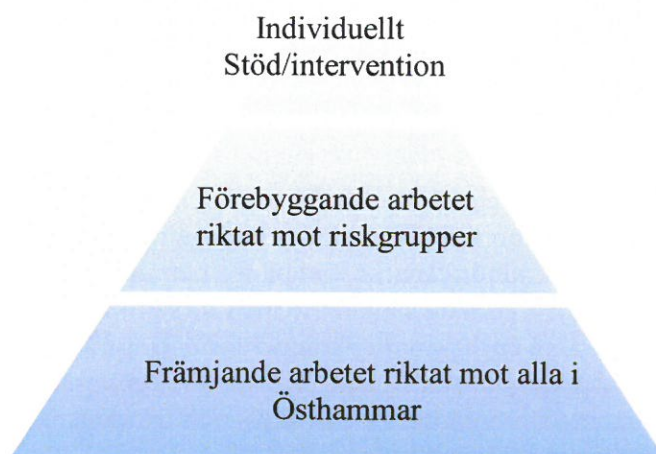
Tre parallella angreppssätt

Enligt SKL bör kommunen lyfta fram tre perspektiv att jobba utifrån; *främjande, förebyggande och motverkande*.

- En främjande insats syftar till att stärka och stimulera de goda demokratiska krafterna i samhället.
- Ett förebyggande arbete syftar till att målmedvetet försöka förhindra att problem kopplat till politisk extremism uppstår.
- Motverkande insatser handlar om specifika åtgärder som initierats till följd av ett konkret problem på orten eller i regionen.

I Östhammar finns redan idag strukturer för att arbeta främjande, förebyggande och med individuella insatser men arbetet kan förbättras och förfinas inte minst mot den aktuella problematiken och målgruppen. Mot denna bakgrund bör ett lokalt arbete i Östhammar mot extremism ske med tre parallella angreppssätt:

- Att behandla och stödja individer som radikaliserats för att få dem att lämna radikaliseringen.
- Att förebygga våldsbejakande extremism. Förebyggande arbete med våldsbejakande extremism bör så långt det är möjligt vävas in i det generella brottsförebyggande arbetet för att inte stigmatisera grupper och undvika strömningar mot till exempel religiösa grupper.
- Att främja ett mångkulturellt och inkluderande samhälle och stärka medvetenheten hos medborgarna om de demokratiska värderingarna.

Tre parallella angreppssätt. Olika aktörer har olika roller på de tre nivåerna. För ett effektivt arbete måste samverkan ske då olika funktioner arbetar mot olika nivåer.

Handlingsplan med åtgärder

Våldsbejakande extremism är ett samhällsproblem och måste lösas med hjälp av hela samhället. Det är avgörande att samverkan mellan myndigheter stärks men framförallt är en stärkt dialog och samverkan med civilsamhället avgörande. Familj, föreningsliv och religiösa samfund är viktiga för att påverka den unges val då målgruppen ofta har lågt förtroende för myndigheter. Myndigheter kan göra mycket men utan det civila samhället är det svårt att uppnå goda resultat och det är viktigt att samverkan stärks.

Aktörer som berörs av ett utvecklat arbete för att förebygga våldsbejakande extremism är socialtjänst, skola, fritidsverksamheter, polis, föreningslivet, kyrkor och samfund och intresseorganisationer. Strukturer för samverkan mellan delar av de nämnda aktörerna finns redan idag genom samverkan barn och unga (ANDT), kommunala brottsförebyggande rådet (TRÖ), m.fl. men strukturerna behöver utvecklas utifrån de specifika frågeställningarna som rör extremism. Det är viktigt att utveckla samverkan med civilsamhället.

Framgångsfaktorer

Identifierade framgångsfaktorer som lyfts fram är följande.

Samverka jämt – inte bara när det är absolut nödvändigt

Samverkan går som en röd tråd genom väl fungerande arbete mot extremism. Utan samverkan är det svårt att göra korrekta analyser av nuläget och att agera snabbt och effektivt när något inträffar. För Östhammars del finns samverkansstrukturer mellan kommunala funktioner som socialtjänst, skola, fritid och lokal polis. Behov av att etablera samverkan med civilsamhället finns. Fördjupad samverkan med Säkerhetspolisen är också viktig samt samverkan med närliggande kommuner.

Var uppdaterade på situationen i kommunen

För att kunna förebygga extremism måste lokala analyser göras. Detta förutsätter samverkan då olika aktörer ser olika saker. Analyserna bör beröra samhällsutveckling och grupperingars utveckling samt individers situation.

Dra nytta av olika aktörers engagemang, kompetens och styrkor

Det är viktigt att inte glömma bort civilsamhällets engagemang mot extremism. Genom manifestationer och nätverk kan kommuninvånarna kämpa för demokrati och mot extremism. I framgångsrika kommuner har man ett nära samarbete med församlingar och föreningar. Det är viktigt med en förmåga att ta vara på engagemang, kompetens och styrkor både avseende kunskapsuppbyggnad och faktiska insatser. Polisen kanske fokuserar på grupperingars kärna där de mest aktiva extremisterna finns medan fältarbetare och skol- och fritidspersonal fokuserar på att förebygga att individer lockas in i destruktiva miljöer.

Bygg på den verksamhet som redan finns

Framgångsrikt arbete baseras på redan befintlig verksamhet. Det är alltså inte projekt som löser problemen. Att använda befintlig kompetens och upparbetade relationer på ett effektivt sätt är att föredra. Ett första steg kan vara att lyfta in mål i olika verksamheter om att motverka och förebygga extremism.

Arbeta på många fronter – främjande, förebyggande och motverkande

Att arbeta genom flera kanaler och utifrån flera perspektiv samtidigt är en framgångsfaktor. Detta förutsätter att utgångspunkten är att arbeta genom redan befintliga verksamheter och kanaler. På lång sikt är det breda förebyggande och främjande arbetet mest framgångsrikt. Det kan handla om att arbeta med teman som makt, genus och demokrati i ett brett perspektiv med barn och ungdomar. På kort sikt behövs också handlingsplaner för att kunna agera när problem uppstår.

Sätt individen och inte ideologin i centrum

Det är viktigt med ett perspektiv där utgångspunkten är individens kvaliteter och behov av sammanhang. Individen ska hitta en plats och roll i samhället. Det är viktigt att skapa relationer, att främja arenor som är relationsskapande samt meningsskapande. Här är det viktigt att se att det ofta är civilsamhället som skapar dessa sammanhang. Förebyggande arbete av extremism bör vävas in i det generella brottsförebyggande arbetet för att inte stigmatisera och därigenom skapa strömningar mot till exempel någon religiös inriktning.

Åtgärder

1. Beslut fattas om att påbörja en process för att få ett strukturerat arbete för att förebygga våldsbejakande extremism.
2. En samordnarfunktion tillsätts som håller i processen och strukturen. Till denne ska en referens-/arbetsgrupp kopplas.
3. Det ska skapas nätverk av professionella och civila aktörer lokalt (Östhammar) och regionalt (Uppsala län). Utgångspunkten ska vara lokalt från befintliga nätverk som ANDT, TRÖ, Tryggare Uppsala län etc. Säkerhetspolisen och civilsamhället ska involveras.
4. En fördjupad analys av nuläget bör göras inom ramen för nätverkens kunskaper.
5. Öka kunskapen hos professionella och medborgare om våldsbejakande extremism genom studiebesök i kommuner som ligger före samt utbildningsinsatser för att förbättra professionellas kunskap på området. Utvecklad information till närstående om vart de kan vända sig om de upptäcker att unga håller på att radikaliseras ska också tas fram.
6. En målgruppsanalys bör göras för att kunna identifiera riskgrupper och riskfaktorer.

Den arbetsgrupp som arbetar med frågan ger förslag på åtgärder och insatser på respektive nivå:

- *Främjande insatser.* Fortsatt arbeta i skolan med demokrati, makt och genus.
- *Förebyggande insatser.* Exempelvis att erbjuda riskgrupper utbildning.
- *Motverkande och stödjande insatser.* Exempelvis handlingsplaner för hur agera när en radikaliseringsprocess pågår.

Organisation

För fortsatt arbete mot våldsbejakande extremism bör kommunen organisera sig kring frågan på följande sätt.

- Styrgrupp för arbetet är TRÖ.
- En samordningsfunktion tillsätts som leder det operativa arbetet.
- Samordnaren rapporterar till TRÖ.
- Referens/arbetsgrupp knyts till samordnaren, bestående av representanter från socialtjänst, skola, fritid, polis och civilsamhället.
- Befintliga resurser och samverkansorgan används för att genomföra operativa insatser som exempelvis lokala ANDT-gruppen, lokala krishanteringsrådet etc.

Förväntade effekter

Effekter av de åtgärder som anges ovan förväntas bli följande:

- Fungerande nätverk och samverkan mellan myndigheter och civilsamhället i Östhammar avseende våldsbejakande extremism.
- Ökad kunskap om våldsbejakande extremism hos professionella men också hos föreningsföreträdare och medborgare i allmänhet.
- Att det finns handlingsplaner för hur Östhammars kommun ska agera vid misstankar om radikalisering.